

Turinys

Prologas	11
I DALIS. <i>Annus horribilis</i>	15
II DALIS. Viskas įmanoma	37
III DALIS. „Teks paaugti“	57
IV DALIS. Viceprezidentas	75
V DALIS. Pasiuntinys	95
VI DALIS. Laimingieji ir nelaimingieji	119
VII DALIS. Mūšis dėl sielos	141
VIII DALIS. Planuojant prezidento kadenciją	167
Padėkos	193
Šaltiniai	195

Prologas

1988 m. vasario 12-oji

Baltaodis keturiasdešimt penkerių metų vyriškis, trijų vaikų tėvas pabudo viešbučio kambaryje ant grindų. Be sąmonės jis buvo penkias valandas. Vos vos galėjo pajudinti kojas. Neturėjo supratimo, kaip atsirado ant grindų. Prisiminė tik stipraus skausmo pliūpsnį; jis sakė kalbą Ročesteryje, Niujorko valstijoje, paskui grįžo į viešbutį, kur išgyveno jausmą, lyg kas bandytų perpjauti jam smegenis. Ne vieną mėnesį jis stengėsi nekreipti dėmesio į erzinantį skausmą galvoje ir kakle, slopino jį tai lenoliu, kaltino, esą dėl visko kaltas nevykęs bandymas dalyvauti prezidento rinkimuose, vis dar vadovaujant Jungtinių Valstijų Senato Teisės komitetui. Kampanija baigėsi nusivylimu ir, kaip jis pats sau pripažino, smūgiu arogancijai. Deja, ir po kampanijos pabaigos galvos skausmas išliko.

Vyriškis šiaip ne taip įsirangė į lovą. Iš čia padėjėjas jį nugabeno į lėktuvą, kuris nuskraidino į Delaverą, kur gydytojai nustatė smegenų aneurizmą, kitaip sakant, krau-

jagyslė, maitinanti smegenis, labai išsipūtė. Galimybė išgyventi atrode tiek miglota, jog, dar net nespėjus atvykti žmonai, buvo pasikviestas kunigas suteikti Ligonių sakramentą. Per kelias kitas valandas vyriškis buvo staigiai išvežtas į Vašingtoną, kur chirurgai perspėjo, kad didelė tikimybė, jog po operacijos pacientas gali prarasti gebėjimą kalbėti. Vos sąmoningas vyras atsakė: „Norėčiau, kad visa tai būtų atsitikę praėjusią vasarą.“

Paskui praėjo dar trys mėnesiai, per kuriuos būta tiek operacijų, tiek komplikacijų, ir visą tą laiką vyriškis buvo prikaustytas prie ligos patalo. Paradoksalu, tačiau, panašu, kad pralaimėjimas prezidento rinkimuose išgelbėjo jam gyvybę. Jei būtų išlikęs kovoje, varžęsis Naujajame Hampšyre, toliau ignoravęs simptomus, baigtis galėjo būti liūdnesnė. Visų išbandymų metu pas jį apsilankęs gydytojas atvirai pasakė: „Esate sėkmės kūdikis.“ Prireikė septynių mėnesių, kol vyriškis atsigavo ir grįžo į darbą. Per pirmą susitikimą su žmonėmis jis tiesiai pasakė, kad gyvenimas jam suteikė antrą galimybę.

Daugiau nei prieš tris dešimtmečius vykusį dramą, kai Joe Bidenas gulėjo be sąmonės labai arti mirties, jo oficialioje politinėje biografijoje dažnai nustumama į paribius. Tačiau ji atskleidžia ypatingą jo gyvenimo trajektoriją su tiesiog neįsivaizduojamais posūkiiais – vieni jų buvo itin sėkmingi ir džiaugsmingi, kiti ypač žiaurūs. Ambiciją įgyti didžiausią politinę galią Amerikoje Bidenas puoselėjo daugiau nei penkiasdešimt metų. Kai jis

dar tebuvo paauglys, jo merginos (Neilios Hunter, kuri vėliau tapo žmona) mama paklausė, kuo jis norėtų būti. Bidenas tvirtai atsakė: „Jungtinių Valstijų prezidentu.“

Bideno politinė karjera skleidėsi lemtingu šiuolaikinės Amerikos istorijos laikotarpiu, vykstant tautos tapatybę formuojantiems ginčams dėl rasės, lyties, nusikalstamumo, sveikatos apsaugos, kapitalizmo ir karo temų. Jis darė klaidų, mokėsi iš jų ir turėjo iškęsti viso to padarinius. Retsykiais pasirodydavo spėjimų, kad jo karjera baigta, bet netrukus net ir pats nustebdavo, kai atsidurdavo, pavyzdžiui, šalia dėl Baltųjų rūmų kovojančio Baracko Obamos. 2008 m. kalbėdamas Demokratų nacionalinėje konvencijoje, Joe Bidenas sakė: „Nesėkmės gyvenime neišvengiamos, tačiau pasiduoti – nepateisinama.“

Būdamas viceprezidentu, o tai – daugiausia apkalbų susilaukianti politinė pareigybė Vašingtone, Joe Bidenas dažniausiai elgdavosi kaip žmogus, kuris iš likimo nesitiki dovanų. Sudėtingi išbandymai neleido jam susireikšminti. Kai britų premjeras privačiame pokalbyje bendravo su juo, laikydamasis oficialaus protokolo, Bidenas teatrališkai apsidairė ir pasakė: „Panašu, kad mes čia esame vieni, tad nėra reikalo mane vadinti ponu Prezidentu, o man kreiptis – pone Premjere.“

2020 m. jis jau buvo politikos veteranas, kuriame savo žymes paliko tiek politinių kovų, jog ne tik jo oponentai, bet net ir dalis gerbėjų rimtai abejojo, ar jam verta dar kartą dalyvauti prezidento rinkimuose. Bidenas ir vėl

sugriovė visas prognozes ir tapo Demokratų partijos kandidatu lemtingoje Amerikos ateičiai kovoje, kurios įvardijimas svarbiausiais rinkimais daugumos balsuojančiųjų gyvenime nėra vien įprasta klisė. Bidenui teko stoti į dvikovą vienas prieš vieną su Donaldu Trumpu dėl pareigų, kurios buvo nustojusios reikšti tikrą lyderystę laisvame pasaulyje.

Situacijos dramtizmo suvokimas ir tai, jog Amerika atsidūrė rimtame pavojuje, tapo paskata aistringiems politiniams Joe Bideno galimybių skaičiavimams, atidžiai stebint ir aiškinantis, koks jis žmogus, kokios jo pažiūros, kokie privalumai ir trūkumai. Bidenas žengė į istoriją būtent tą akimirką, kai Amerika labiau nei bet kada anksčiau prikaustė viso pasaulio dėmesį.

I DALIS

*Annus Horribilis*²

Prabangūs, puikiai sutvarkyti Vilmingtono priemiesčiai, apsupti Brandivaino slėnio miškų, yra mėgstami chemijos pramonės sėkmės iškeltos du Pontų šeimos atžalų. Jų prabangūs namai ir sodai nuo pašaliečių akių slepiasi teritorijoje, kuri paprastai vadinama Delavero grafyste. Čia, pagal vietinius standartus kukliuose, nuožulniai šalia nedidelio ežero išsidėsčiusiuose keturiuose akruose stovi ir Joe Bideno bei jo žmonos Jill³ namas.

Likus devyniasdešimt devynioms dienoms iki rinkimų nusibeldžiau iki šios vietos. Siekdami išvengti galimo viruso užkrato, patarėjai mane nusivedė į kotedžą, esantį už šimto jardų nuo namo, kuriame gyvena Bidenuų šeima. „Sveiki atvykę į mano mamos namus“, – pasisveikino laiptų apačioje stovintis Bidenas, akimirką prieš

² *Annus horribilis* (lot.) – siaubingi metai (*čia ir kitur vertėjo pastabos*).

³ Jill – antroji Joe Bideno žmona, su kuria jis susituokė 1978 metais. Jo pirmoji žmona Neilia žuvo automobilio katastrofoje 1972 m. pabaigoje.

man pamatant jo baltus plaukus. Jis guviai užlipo į antrą aukštą, vilkėjo paprastus melsvus marškinius, atraitotus iki alkūnių, turėjo įsisegęs rašiklį ir dėvėjo ryškiai baltą apsauginę N95 kaukę.

Buvo praėjusios tik trys savaitės, kai Bidenas tapo oficialiu demokratų kandidatu prezidento rinkimuose. *Washington Post* pirmajame puslapyje puikavosi antraštė: „Amerikos reputacija laisvame pasaulyje neregėtai nukrito.“ Mirčių nuo koronaviruso skaičius pasiekė pusantro šimto tūkstančių ribą, tris kartus daugiau aukų, nei Amerika buvo netekusi Vietnamo kare, ekonomika byrėjo dar nematytu greičiu, o Portlande, Oregono valstijoje, federaliniai agentai, dėvėdami uniformas be jokių atpažinimo ženklų, purškė ašarines dujas į protestuotojus, kuriuos Donaldas Trumpas pavadino „bepročiais anarchistais ir ramybės drumstėjais“. Savo tviteryje tądien Trumpas perspėjo, kad demonstracijų dalyviai grasina „sugriauti mūsų Amerikos miestus, ir blogiausia būtų, jei miegalius Joe Bidenas, kairuolių marionetė, sugebėtų laimėti. Rinkos sužlugs, o miestai bus sugriauti.“

Žmogus, kuris vienintelis galėjo neleisti Trumpui dar ketverius metus valdyti Amerikos, regis, buvo patenkinamas mano draugija. Per visą keistą 2020 m. vasarą Bideno namai priminė atsiskyrelio būstą ar vienuolyną. Keltišku stiliumi papuoštas kotedžas (žalios langinės, gėlių raštais išgražintos pagalvės) buvo tapęs dar vienu slaptųjų tarnybų postu, čia nuolat budėjo kresnas ginkluotas vyras.

Sėdėdamas fotelyje kiek toliau nuo manęs, Bidenas plačiai iškėlė rankas, norėdamas net ir per privalomą socialinį atstumą pademonstruoti draugiškumą, ir paaiškino: „Saugumo protokolo reikalavimai labai griežti.“

Vėliau tą dieną Bidenai atvyko ant Kapitolijaus kalvos išreikšti pagarbą neseniai mirusiam Johnui Lewisui⁴ iš Džordžijos. Jis buvo pilietinių teisių gynimo ikona. Dar iki Lewisui tampant Atstovų Rūmų nariu, jam per protesto eitynes Selmoje, Alabamoje, buvo sulaužyta kaukolė. Jis vadintas Kongreso sąžine.

Tai buvo itin reta Bideno išvyka. Nuo kovo mėnesio, kai prasidėjo karantinas, Bideno judėjimo trajektorija daugiausia apsiribojo namo veranda, iš kurios jis bandė pritraukti rėmėjus per *Zoom*, antrame aukšte esančia treniruoklių sale bei svetaine pirmame aukšte, iš kur paprastai duodavo interviu televizijai knygų lentynos ir sulankstytos vėliavos fone. Visas kampanijos mechanizmas buvo išskaidytas po beveik dviejų tūkstančių ir trijų šimtų darbuotojų namus.

Prieš man užduodant klausimus, Bidenas paaiškino, kaip atsirado kotedžas, kuriame esame. Kai jo tėvas, Joe

⁴ John Robert Lewis (1940 m. vasario 21 d.–2020 m. liepos 17 d.) buvo Jungtinių Valstijų politikas ir Amerikos pilietinių teisių judėjimo lyderis. Lewisas vadovavo Studentų nesmurtiniam organizaciniam komitetui. Politikas atliko svarbų vaidmenį kovojant su segregacija. JAV demokratų partijos narys Johnas Lewisas atstovavo 5-ajai Džordžijos kongresinei apylinkei Jungtinių Valstijų Atstovų Rūmuose nuo 1987 metų.

vyresnysis, 2002 m. sunkiai susirgo, buvo renovuotas pirmasis pagrindinio namo aukštas, kad čia patogų būtų persikelti tėvams. „Dievas myli mano tėtį ir jis dar buvo su mumis šešis mėnesius. Galvojau, kad ir paskui mama liks kartu gyventi“, – pasakojo Bidenas. Tačiau ji turėjo savo planų. Bideno mama, kurios mergautinė pavardė Jean Finnegan, šeimos istorijoje turėjo sunkiai pervertinamą vaidmenį. Pasak paties Bideno, kai jis lankė pradinę mokyklą, vienuolė mokytoja pasišaipė iš jo mikčiojimo ir Joe mama, giliai tikinti katalikė, pasakė mokytojai: „Jei dar kartą taip kalbėsi su mano sūnumi, grįšiu čia ir nuplėšiu vienuolės galvos apdangalą.“

Kai Jean tapo našle, ji pasiūlė sūnui: „Jei pastatytum man namą, aš į jį persikelčiau.“ Šis atsakė: „Brangioji, aš neturiu tiek pinigų, kad dabar galėčiau pastatyti naują namą.“ Ji atsakė: „Žinau, kad neturi. Tačiau aš kalbėjau su tavo broliais ir sese. Parduok man priklausantį namą ir pastatyk man čia kitą.“

Daug metų Bidenas, kuris gyveno išskirtinai iš už tarnybą gaunamos algos, buvo neturtingiausias JAV Senato narys. (Jau vėliau, per dvejus metus, kai paliko viceprezidento postą, jis uždirbo daugiau nei penkiolika milijonų dolerių už viešas kalbas, paskaitas ir knygas.) Bidenas perdarė buvusį garažą į kotedžą ir mama persikėlė ten gyventi. „Kartą užėjau vidun, ji sėdėjo krėse pirmame aukšte, židinyje degė ugnis ir mama ramiai žiūrėjo televizorių. Kaip ir įprasta, šalia ant kėdės sėdėjo slaugytoja ir klausėsi mamos pasakojimų“, – papasakojo Bidenas.